

~~Tijdschrift Batavisch Genootschap~~

vol. 23

Tijdschrift Ind. Taal. Land. Volkenk.

1884

1884

7012

HET RIJK SANGGAU

DOOR

H. P. A. BAKKER.

A. HET LAND EN ZIJNE VOORTBRENGSELEN.

Het rijk Sanggau strekt zich over een afstand van circa $11\frac{1}{2}$ geogr. mijl uit langs de beide oevers der Kapoeas van af de stroompjes Dekan en Boewajan, die de grens met Tajan en Meliau vormen; stroomopwaarts tot aan de rivieren Bedoeri en de Lanting Boengoer, waar het aan het rijk Sekadau grenst.

Het gedeelte, dat ten zuiden van de Kapoeas gelegen is, is van geringe uitgebreidheid en bijna geheel onbewoond. Het noordelijk deel is van veel meer belang en wordt hoofdzakelijk gevormd door het stroomgebied van de rivier Sekajam, als het ware den slagader van het rijk vormende.

Het is niet mogelijk zelfs bij benadering de oppervlakte van het rijk op te geven, daar de grenzen zelfs aan de inwoners niet nauwkeurig bekend zijn, terwijl bovendien enkele Dajaksche stammen, wonende aan de bronnen der Sekajam, die door de vorsten worden beschouwd als hunne onderhoorigen, hun gezag volstrekt niet erkennen.

Het rijk wordt ten westen begrensd door de rijkjes Meliau, Tajan en Landak, ten noorden door Sambas, ten noordoosten door Sadong (behoorende tot Serawak), ten oosten door het gebied van de Boven-Ketoengau (Sintang), het landschap Bli-tang en het rijkje Sekadau, en ten zuiden door de rijkjes Sekadau, Kajoeng en Meliau.

De grenzen worden bijna geheel door de natuur aangege-
Tijdschr. 1. T. L. en V. deel 29.

andere groeien in het wild. Van de eerstgenoemde, benevens van de madjau, de toegar en de teunak is de olie voor het braden bruikbaar; kroin wordt gebruikt voor het breeuwen van prauwen en de minjak sindoer als verfolie. Roode getah wordt verkregen o. a. uit de kajoe njatoe en de witte o. a. uit een lianensoort, akar djalah genaamd.

Het ngarohout (rabarberhout) uit de broenanboom; het is een medangsoort. Het drakenbloed (djernang) wordt geproduceerd door de Poenti Dajaks. Kamfer wordt in de wildernis wel gevonden, doch met de bewerking er van is men niet bekend; daarentegen wordt damar in groote hoeveelheden verzameld en was wordt vooral uit de Mangkiang en de Kem-bajan uitgevoerd.

Als vezelstoffen komen in aanmerking de kapoewa, waarvan de bast en de lembob, waarvan het blad door de Dajaks gebruikt wordt, het eerste voor badjoe's en tjawat's (1), het tweede voor klamboes (gordijnen).

De amang, meranti en de tengkawang leveren in hun bast bouw materiaal voor huizen, en de bamboe wordt vooral in de Boven-Sekajam in overvloed aangetroffen.

Rotan vindt men bijna overal en in verschillende soorten, terwijl op verschillende plaatsen pandanmatten worden gemaakt, doch die van de Kedoekeol Dajaks zijn de beste evenals hun kadjangmatten.

Van het plantenrijk tot het dierenrijk overgaande, moet al terstond de opmerking gemaakt worden, dat aan de veeteelt nog veel minder zorg besteed wordt dan aan den landbouw. Sommige Maleiers houden er eenige geiten of erg onoogelijke schapen op na, maar zorgen er niet in het minst voor. Ook de Dajak laat zijn varkens vrij onder het huis rondwalen zonder er naar om te kijken.

Verder vindt men tegenover de negorij Sanggau een zestal karbouwen van vorsten der Roemah Laoet en loopen in alle

(1) Een primitieve lendenbedekking bestaande uit een doek om de lenden gebonden en tusschen de beenen doorgehaald.

kampongs een aantal kippen rond, maar andere beesten houdt de Maleier of de Dajak slechts bij uitzondering. Zoo is de kat bij de Maleiers, de hond meer bij de Dajaks en Chineezers een huisdier.

In de wildernis echter heerschen leven en beweging, hoewel minder dan in andere streken. Verschillende soorten van apen, als de onoogelijke orang oetan, de hondachtige bentong, de zwarte loetoeng, de kleine ook aan de oevers der Kapoeas voorkomende korak, en de klagende klampio of wouwou bevolken het woud. Roofdieren zijn zeldzaam; maar toch zwerft ver van de menschelijke woonsteden de badak rond, welks kop zulk een groote waarde heeft. Daarbij sluiten zich de banteng, het wilde zwijn en de beroeng of brulbeer aan, terwijl de geslachten der kleine roof- en knaagdieren worden vertegenwoordigd door de wilde kat, de tenggalong of buusing, die de dedes of muskus oplevert, de moensang, de grotere mentoeroen, de landak en de toepai of klappermuis, waarvan twee soorten voorkomen.

Als wild komen nog in aanmerking de mendjangan, de roesa, de kidjang en de pelandoek, waarvan de grootste soort pelandoek napoe en de kleinste pelandoek resan of kantjil genoemd wordt.

Als roofvogel is bekend de boerocng lang, terwijl in de wildernis drie soorten van neushoornvogels voorkomen n. l. de tinggang met een rooden hoorn, de roei met een witten hoorn en de kalau, welke zich onderscheidt door zijn eigenaardig geluid.

De Kapoeas levert talrijke en groote, doch niet bijzonder goede visschen op en de soengai's kleinere soorten. Ook de krokodil komt aan de boorden der genoemde rivier nogal veel voor, evenals de bejawak. Van de schildpadden onderscheidt de inlander verscheidene soorten o. a. de labi-labi en de bioekoe, terwijl van de slangen als de vergiftigste genoemd worden de oelar tadong en de oelar tenawang; daarentegen wordt de oelar boenga zelfs verzorgd, nadat haar de tanden zijn uitgevijld.